

Stortinget 5. november 1987

Finansdebatten

Med forbehold om endringer

SPERRET til innl. er holdt

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

President,

Gjennom finansinnstillingen har det igjen vært mulig å skape flertall for et ansvarlig økonomisk opplegg, slik at vi i år kan unngå den uklare situasjonen fra høsten 85 og 86, som var til skade både for norsk økonomi og det politiske liv. De erfaringene vi har bak oss har understreket betydningen av den normale arbeidsform der hovedtrekkene i budsjett- og skatteopplegg avklares gjennom finansinnstilling og finansdebatt.

Jeg er derfor glad for at det er vist reell vilje til samarbeid og til å finne konstruktive løsninger slik at vi kunne unngå fjorårets uheldige situasjon.

Innstillingen fra finanskomiteen viser at det er bred støtte for hovedtrekkene i den omlegging av kursen i den økonomiske politikken som Regjeringen startet i fjor vår. Årets budsjettforslag er et nytt og viktig skritt i arbeidet med å rette opp de store ubalansene i norsk økonomi. Det er et stramt opplegg, både på utgiftssiden og inntektssiden. Men det er ingen vei utenom hvis vi skal skape bedre samsvar mellom det vi bruker og det vi selv produserer av verdier i Norge.

Samtidig er budsjettet uttrykk for klare prioriteringer og verdivalg. Det er foreslått en rekke reformer og satset sterkere på framtidsrettede tiltak og sentrale velferdsoppgaver.

Budsjettforslaget gir rom for forsterket fremtidsrettet satsing for vårt næringsliv og i distriktene. Like viktig er det at det samlede økonomiske opplegget motvirker presset i sentrale

strøk og derved bidrar til bedre regional balanse. Vi har prioritert tiltak som kan øke vekstevnen fremfor høyere forbruk på kort sikt. Det er et budsjett med en klar prioritering av de sentrale oppgaver som helse, bolig, miljø og kultur. Det er et budsjett med en klar fordelingsprofil. Skattesystemet blir mer rettferdig og vil bidra til en bedre bruk av ressursene.

Finanskomiteens innstilling viser at det er et klart flertall i Stortinget som stiller seg bak de prioriteringer Regjeringen har lagt inn i budsjettet. De justeringer det ligger an til, rokker ikke ved budsjettets hovedprioriteringer eller økonomiske innretning. Det er bred støtte i Stortinget for satsingen på forskning og utvikling, teknologisk kompetanse og distriktpolitikk, som er helt nødvendig for at vi igjen skal få sterkere vekst i det konkurranseutsatte næringsliv.

Det er også et klart flertall som støtter Regjeringens prioriteringer av helsesektoren, barnehageutbygging, boligfinansiering og miljøpolitikk.

Også når det gjelder skatteopplegget viser finansinnstillingen at det er bred oppslutning om hovedtrekkene i den omlegging Regjeringen foreslår, selv om det ville vært ønskelig om skatteopplegget hadde gitt et enda sterkere bidrag til å begrense kreditt-utviklingen og styrke mulighetene for lavere rente.

President,

Vi må sikre vår økonomi og den fremtidige sysselsetting gjennom nyskaping og forbedring i hele vårt næringsliv. Arbeidet med å komme ut av krisen i norsk økonomi er langt fra over, men vi har lagt en ny kurs som peker ut av problemene.

Underskuddet overfor utlandet - gapet mellom det vi produserer og det vi forbruker - er redusert fra 41 milliarder i 1986 til 26 milliarder neste år, når skip holdes utenom. Vi ser altså betydelige resultater. Men heller ikke et underskudd av

denne dimensjon kan vi leve med i lengden. Vi må bringe det videre ned om vi skal avverge faren for å komme i en tvangssituasjon der tiltak som både svekker sysselsetting og trygghet ikke er til å unngå.

Vi må alle være innstilt på å ta nye tak. Hvis vi nå ikke bygger videre på det arbeid som er innledet, vil mye gå tapt.

Perspektivmeldingen, som Regjeringen la frem for Stortinget for vel en måned siden, viser at vi gjennom et målbevisst arbeid kan gjenvinne balansen i norsk økonomi og handlefriheten i utenriksøkonomien, selv om oljeprisene skulle holde seg lave.

Men det blir ingen lett jobb å gjenvinne styrken i norsk økonomi. Vi vil fortsatt måtte stille krav til oss selv og til hverandre om å gjøre en bedre innsats.

Det har lenge vært stor ubalanse også i internasjonal økonomi. Vi er de siste ukene og dagene blitt kraftig minnet om dette gjennom de dramatiske endringene og uroen på de internasjonale finansmarkedene. Det er skapt ny usikkerhet om den økonomiske utviklingen internasjonalt. Og vi har igjen fått demonstrert hvordan slike endringer langt raskere enn før forplanter seg fra land til land, og hvordan også vi i vårt land er avhengige av - og blir direkte berørt av - det som skjer i internasjonal økonomi og på det internasjonale finansmarkedet. Det påvirker og svekker styringsmulighetene i det enkelte land, og understreker det økende behovet for et nærmere og mer forpliktende internasjonalt samarbeid også for å løse de store økonomiske balanseproblemene internasjonalt.

Det er nå risiko for at den økonomiske veksten internasjonalt kan bli lavere enn i de siste årene og lavere enn det vi tidligere har regnet med. Det betyr at det blir en enda vanskeligere oppgave å gjenreise balansen i norsk økonomi og handlefriheten i utenriksøkonomien.

Dette vil kreve innsats fra alle grupper. Fra Regjeringen og Stortinget, næringslivet, organisasjonene og den enkelte

arbeidstaker. Regjeringen mener det er avgjørende at den økonomiske politikken legger grunnlaget for en slik nødvendig nasjonal innsats.

Vi må gjøre ytterligere anstrengelser for å bringe pris- og kostnadsstigningen ned mot det den er i de land vi handler med. Også her er det gjort fremskritt. Gapet mellom pris- og kostnadsstigningen i Norge og hos våre handelspartnere er krympet, men situasjonen på dette området er langt fra tilfredsstillende. For vi kan ikke basere oss på å leve med en pris- og kostnadsstigning som er klart høyere enn i de land norsk næringsliv må konkurrere med.

Regjeringen hadde før budsjettet ble lagt frem et møte i Kontaktutvalget for inntektsoppgjørene for å orientere organisasjonene om budsjettframlegget, og understreke den vekt Regjeringen legger på et fortsatt inntektspolitisk samarbeid. Det var i Kontaktutvalget en alminnelig oppslutning om et fortsatt samarbeid om inntektspolitikken, men organisasjonene tok også forbehold om den endelige utforming av budsjettet etter Stortingets behandling.

Etter at finanskomiteens innstilling har avklart hovedtrekkene og de vesentlige spørsmål i budsjettet, vil Regjeringen om kort tid igjen innkalle Kontaktutvalget for å informere om budsjettets og skatteoppleggets utforming etter finansdebatten og om nye trekk ved den økonomiske utvikling og de krav dette setter til samarbeidet om pris- og inntektsutviklingen fremover.

Ingen er tjent med at pris- og lønnsspiralen nå får nye omdreininger. Vi kan ikke bevilge oss større inntekter enn det er grunnlag for i landets produksjon. Fortsatt er det et faktum at vi bruker langt mer enn vi som nasjon har av inntekter. Dette er de realiteter som må legges til grunn i det kommende inntektsoppgjør.

Det er helt nødvendig med samarbeid om inntektsdannelsen for å hindre en ny omgang på pris- og kostnadsspiralen. Et slikt samarbeid må baseres på den fellesinteresse vi alle har av å trygge norsk økonomi og våre egne muligheter. Slik kan vi unngå en tvangssituasjon som fører til ledighet og svekket velferd. Vi vet at mange land ufrivillig er kommet opp i en slik situasjon gjennom de siste ti årene. Dette er en erfaring vi må dra lærdom av, slik at vi kan sikre trygghet, velferd og fremtid.

Regjeringen må derfor minne om at ansvaret for en forsvarlig utvikling i landets økonomi ikke bare er knyttet til Regjeringen og Stortinget, men til alle dem som har innflytelse på den økonomiske utviklingen og på grunnlaget for inntektsoppgjørene. Flere organisasjoner har i den siste tiden i massemedia lansert ulike inntektskrav. En rekke av disse kravene er helt urealistiske og viser en manglende forståelse for den faktiske situasjon i norsk økonomi. Slike krav har ingen dekning i landets produksjon.

Herr President,

Jeg har merket meg at Høyres hovedtalsmann, slik vi dessverre har opplevet gjentatte ganger, også ved denne anledning valgte å gå ut med dystre antagelser og svartmaling omkring utsiktene til en ansvarlig lønns- og prisutvikling. Det er vanskelig å forstå hvordan Høyre - det største opposisjonsparti og tidligere regjeringsparti kan forsvare denne type agitasjon som bare kan bidra negativt i løsningen av landets alvorlige økonomiske problemer.

I den situasjon landet nå er i, må det vises nasjonalt ansvar. Det må gå foran hensynet til partipolitisk taktikk og egenmarkering. Det er nødvendig med et samarbeid også i det politiske liv, slik vi har hatt det nå i forbindelse med finansinnstillingen. Et reelt samarbeid innebærer at man er villig til å fire på sine primære standpunkter.

Men det nasjonale ansvar stiller større krav enn at vi bare oppsummerer flertallsvedtak i Stortinget. Det ville ikke være å vise ansvar dersom Stortinget f.eks. skulle slutte opp om

utgiftssiden av budsjettet og ikke om en tilsvarende inntektsside. Derfor er jeg glad for at et flertall i finanskomiteen har gitt forpliktende, felles uttalelser om å sikre budsjettet den nødvendige balanse og reelle stramhet gjennom den fortsatte budsjettbehandling.

I den situasjon vi nå er inne i, nytter det ikke å vike tilbake for tiltak som kan være tunge og bære frem, både når det gjelder statens inntekter og statens utgifter.

Høyre har den siste måneden kritisert budsjettet for at det ikke er stramt nok. Da burde man kunne forvente sammenheng mellom liv og lære.

Høyre har selv forsøkt å gi inntrykk av at deres eget budsjettalternativ er langt strammere enn Regjeringens. Det er imidlertid ikke det. En nærmere gjennomgang og analyse av Høyres forslag, viser at de fleste og største inndekningsforslagene ikke bidrar til noen reell demping av etterspørselen innenlands. Da skaper det heller ikke reelt rom for det høyere privat forbruk som i realiteten er det som prioriteres høyest i Høyres forslag. La meg også minne om at et slikt høyere privat forbruk dessuten vil bli skjevt sosialt fordelt.

Høyre har valgt å markere sin hjertesak, skattelettelse, men de viker unna de vanskelige tiltak som faktisk måtte gjennomføres om et slikt skatteopplegg skulle settes ut i livet.

Det samme gjelder også Fremskrittspartiet, men i langt sterkere grad. Både Fremskrittspartiet og Høyre unnlater i sine budsjettforslag å avdekke sin egentlige prioriteringer. De foreslår skattelettelse, men de forteller ikke hvordan regningen reelt sett må dekkes. For når Høyre og Fremskrittspartiet har brukt de midler de sier de vil til skattelettelse, da er det ikke reell økonomisk dekning for den satsingen på helse og andre viktige oppgaver som de også sier de ønsker å prioritere. Dette er gammel lærdom i politikken som ellers: Vi får ikke både i pose og sekk.

I en tid da landet er inne i en alvorlig økonomisk krisesituasjon, etter at vi som nasjon har levd på forskudd og skjøvet regningen foran oss, stilles det store krav om politisk målrettet innsats, om vilje til prioritering og fordeling.

Da må vi mer enn ellers stå sammen om å sikre veien framover. Derfor er det et tankekors at vi - tross dette - er stilt overfor enda sterkere krefter som appellerer til den kortsynte egeninteresse og de enkle slagordpregede løsninger. Løsninger som vi vet ikke vil føre frem.

Det er behov for et sterkere og mer fremsynt samfunnsansvar. Det er nødvendig med reformer. Det trengs vilje, samarbeidsevne og drivkraft til nytenkning på et bredt felt, for å finne nye løsninger og utløse nye krefter.